Дарина Данько

ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ ІЗ СІМЕЙ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ НА СХОДІ УКРАЇНИ

В сучасних умовах Україна переживає значні та важливі зміни, які стосуються всіх сфер життєдіяльності суспільства. Події, що відбуваються на Сході країни значно впливають на стан усіх українських родин, проте, найбільш вразливими до цих впливів є сім'ї з дітьми, батьки яких були учасниками бойових дій у зоні військового конфлікту.

Дорослі члени таких родин нерідко мають проблеми морально-психологічного характеру, відчувають підозрілість, недовіру до оточення, страх і тривожність, необґрунтовані на мирній території.

Підлітки із таких сімей значно глибше і важче відчувають переживання дорослих членів родини, ніж уявляють батьки. А тому, нерідко стають жертвою психосоматичних розладів, різних фобій та негативних почуттів, що сприяє розвитку тривожності та агресивності.

Обмеженість життєвого досвіду, особливо у підлітковому віці, не дозволяє дитині самостійно долати стресову ситуацію і шукати адекватні способи самореалізації і самозахисту у суспільстві у формі соціально-прийнятних поведінкових реакцій. Тому проблема психолого-педагогічної підтримки цієї категорії підлітків не лише не втрачає своєї актуальності, а ще й загострюється.

Пошук і впровадження в роботу нових форм і методів психолого-педагогічної підтримки дітей підліткового віку із сімей учасників бойового конфлікту на Сході країни, у яких було б враховано соціально-психологічні особливості клієнтів та специфіка ситуації їх соціального розвитку на даний час, передбачають посилення уваги фахівців до розробки нового змісту і завдань психолого-педагогічної підтримки дітей підліткового віку із сімей учасників АТО як таких, що знаходяться в «зоні соціального ризику».

У вітчизняних наукових дослідженнях таке поняття як «діти зони ризику» та «сім'я зони ризику» не виділяється. Але про захист дітей зони ризику йдеться у Висновку Виконавчого комітету УВКБ ООН про міжнародний захист № 107 (LVIII). У ньому йде мова про виявлення і захист дітей в зоні ризику. Фактори ризику, через які діти можуть опинитися в зоні підвищеного ризику, включають в себе як ризики у більш широкому контексті значення, так і ризики, які обумовлені певними індивідуальними обставинами, які беруть до уваги сукупні наслідки наявності ряду факторів ризику.

О. Дроздов визначає дітей зони ризику як особливу категорію дітей і підлітків з різними формами психічної і соціальної дезадаптації, яка виражається через поведінку, невідповідність нормам та вимогам

близького оточення (сім'я, школа, друзі).

В контексті соціально-педагогічної підтримки сім'ї учасника АТО особливого значення набуває психолого-педагогічна підтримка дитини, яка знаходиться в особливих умовах розвитку і вимагає посиленої уваги [4].

Психолого-педагогічну підтримку дитини із сім'ї учасника АТО ми розглядаємо як різновид соціально-педагогічної підтримки сім'ї в цілому, що спрямована на розв'язання її індивідуальних конкретних проблем, що виникають внаслідок складної життєвої ситуації, в якій вона опинилась і потребує допомоги.

Психолого-педагогічна підтримка є безперервним чітко організованим процесом соціального виховання з урахуванням специфіки розвитку дитини і проблемами, які його супроводжують [3].

Завданнями психолого-педагогічної підтримки дитини із сім'ї учасника АТО є наступні: створення соціальних умов, які компенсували негативний досвід соціалізації та складні умови життя в родині; організація соціально-виховного середовища у шкільному та позашкільному соціумі; надання комплексної допомоги, що спрямована на створення сприятливих соціально-педагогічних умов для саморозвитку і самовиявлення; допомога у пошуку виходу із складних життєвих ситуацій, формування навичок безконфліктного спілкування.

Сутність психолого-педагогічної підтримки дітей із сімей учасників АТО полягає в створенні комфортної психологічної обстановки; ситуації успіху, умов для самореалізації особистості; в спільному подоланні перешкод, що заважають зберігати людську гідність і досягати позитивних результатів; бажанні надати підтримку кожному, хто її потребує [2].

Алгоритм здійснення психолого-педагогічної підтримки дітей із учасників АТО передбачає наступний порядок дій – на підготовчому етапі визначається специфіка ситуації підлітка, психосоціальні характеристики та потреби дитини, формулюються цілі та завдання, обираються форми і методи, складається індивідуальний план роботи. На другому етапі відбувається реалізація поставлених питань, здійснюється оцінка їх ефективності. Третій – підсумковий етап – дає відомості про виконану роботу в якісних і кількісних показниках.

Якщо мета і завдання не реалізувалися повним чином, то фахівець може здійснювати повторну роботу доки не буде досягнуто бажаного результату.

У процесі надання психолого-педагогічної підтримки на другому етапі використовуються різні форми і методи організації роботи. Проте, найбільш доцільними, на нашу думку, буде впровадження в процес надання підтримки інтерактивних форм і методів роботи, що ґрунтуються на розвинутій методології, яка враховує психологічні механізми найбільш ефективного засвоєння інформації і передбачають активну взаємодію учасників процесу.

Інтерактивність – це певна діяльність щодо створення взаємності,

поняття, що характеризує ступінь взаємодії між елементами системи .

До інтерактивної підтримки, спрямованої на подолання агресії дітей із сімей учасників бойових дій на Сході України відносяться ті методи, що оптимально впливають на активізацію учасників взаємодії, сприяють формуванню нового розуміння себе і ситуації, в якій вони перебувають.

Однією з ефективних форм роботи з дитиною із сім'ї учасників АТО є гра, яка виступає однією з форм підліткової комунікації, дає змогу дитині підліткового віку відтворити певні образи, переосмислити їх та виплеснути ті емоції і почуття, які в реальності їм важко зрозуміти і адекватно виявляти. Гра дає змогу подолати негативні емоції, які переживає дитина.

Для поліпшення контакту в групі, використовуються методи, які спрямовані на покращення емоційного стану її учасників, корекцію поведінки та вияву різних форм агресії та негативу. Ефективними методами є наступні.

Метод «Кейс-стаді» або метод життєвих ситуацій передбачає створення банку ситуацій, в яких висвітлюються різні аспекти проблеми.

Метод «Фішбоун» або «Скелет риби» дає можливість організувати роботу учасників в парах або групах; розвивати критичне мислення; візуалізувати взаємозв'язок між причинами і наслідками подій, що відбуваються. За допомогою схеми можна знайти рішення з будь-якої, запропонованої до розгляду, ситуації.

Термін «фасилітація» увійшов в психолого-педагогічну теорію і практику вітчизняних науковців в останнє десятиріччя 21 століття. У соціальний психології вживається термін «соціальна фасилітація», який розуміється як покращення ефективності діяльності (виконання простих чи знайомих завдань) людини в присутності інших.

Однією із найбільш ефективних форм у роботі з дітьми підліткового віку є інтерактивні тренінгові заняття. Вони передбачають використання прийомів та способів, які спрямовані на розвиток навичок та умінь, передбачених темою заняття.

Прийом «Плакат думок» спрямований на командну роботу в групі. Його використання спрямоване на встановлення тісних довірливих стосунків учасників взаємодії, висловлювати власну думку та враховувати точку зору інших.

Метод «Storytelling» передбачає розповіді фасилітатором історій, тісно пов'язаних із досвідом дитини, або відображають емоції та переживання, що її турбують, ситуації вибору, в яких знаходиться дитина підліткового віку за певних життєвих обставин.

Впровадження в роботу інтерактивних методів та форм роботи, дає змогу фахівцям не тільки проаналізувати ситуацію, у який опинилася дитина, але й навчити її вирішувати проблеми та долати життєві негаразди, які виникають в соціально прийнятних формах поведінки, уникаючи агресії та насильства.

Список використаних джерел

1. Бриндіков Ю. Л. Характеристика інноваційних методик діагностики травматичного стресу у військовослужбовців учасників бойових дій. Психосоціальна підтримка осіб з травмою війни: міжнародний досвід та українські реалії : зб. матеріалів, доповідей Всеукр. наук.-практ. конф. – Маріуполь, 2018. – С. 217–219.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник / Дичківська І. М. – Київ, 2004. – 352 с.
3. Капська А. Й. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / Капська А. Й., Пінчук І. М., Толстоухова С. В. – Київ : УДЦССМ, 2000. – 260 с.
4. . Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей / Капська А. Й. – Київ, 2012. – 232 с.

Катерина Денисюк,
Дмитро Максюта

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ

Термін «компетентність» набув особливого значення у понятійному апараті професійної педагогіки. Як зазначається в Законі «Про вищу освіту» «компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [1].

Для фахівців у галузі фізико-математичної освіти, крім предметної, необхідною є ще й технічна компетентність, сформованість якої дозволить учителю фізики більш ефективно реалізовувати професійну діяльність. Технічна компетентність вчителя фізики є необхідною умовою його успіху в професійній діяльності, показником його потенційних можливостей. Під технічною компетентністю вчителя фізики розуміємо інтегральну якість особистості, що базується на системі знань, умінь, навичок та сукупності професійно важливих якостей, сформованість яких дозволяє фахівцеві ефективно реалізовувати професійну діяльність щодо володіння апаратно-технічною складовою сучасних електронних засобів [2].

Сучасний розвиток технічних наук та технологій потребує значних змін у теоретичних, методичних та інформаційних засадах підготовки майбутніх педагогів. У процесі вивчення майбутніми вчителями фізики прикладних дисциплін, зокрема основ сучасної електроніки, створюються всі необхідні умови для виконання суміжного завдання щодо формування у них технічної компетентності.